

رشد و پیشرفت اقتصادی

درس ۱۱

• در اقتصاد معمولاً کشورهایی را که قدرت تولیدی بالاتر و درآمد بیشتر داشته باشند، پیشرفته‌تر می‌دانند.

◀ افزایش قدرت تولید کشور در گرو موارد زیر است

- تولید شرکت‌های تولیدی
- سازوکارهای مناسب برای ایجاد کسب و کار
- دادوستدهای مناسب

نتیجه: کشورهای پیشرفته، کشورهای قدرتمندی محسوب می‌شوند و بقیه روی آنها حساب باز می‌کنند.

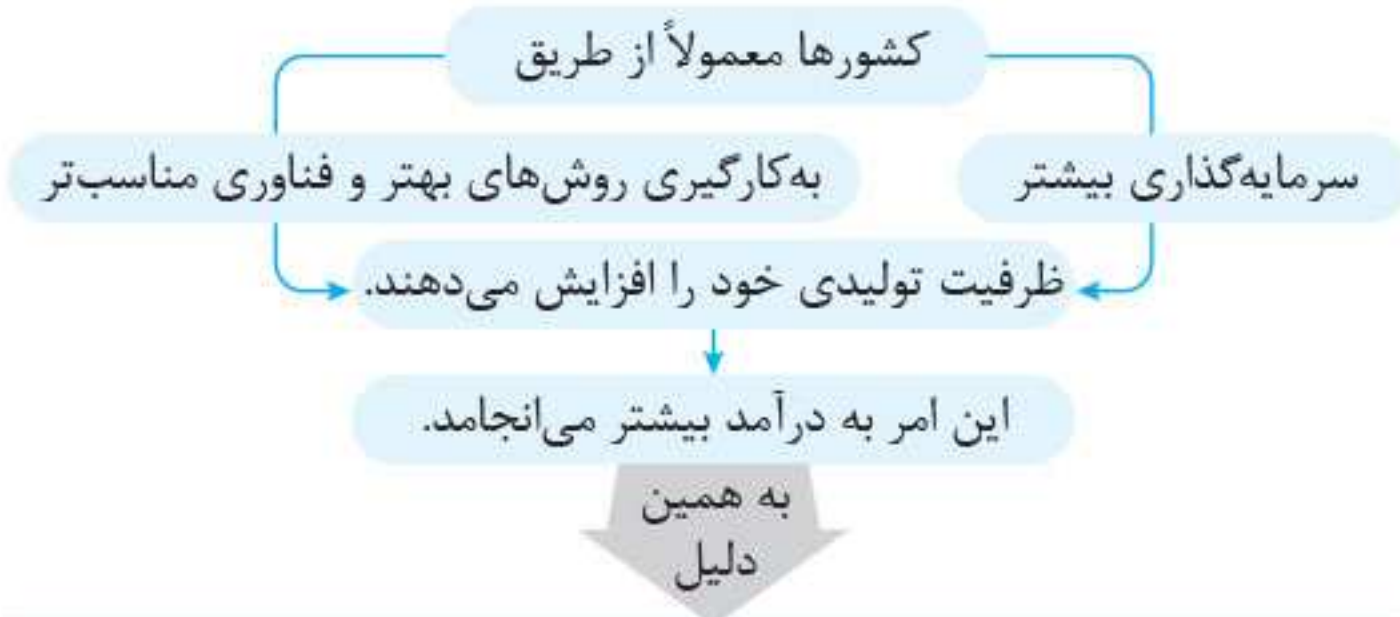

مهم‌ترین مؤلفه‌های پیشرفت اقتصادی

- رشد اقتصادی
- شاخص‌های توسعه انسانی
- **مثال:** بهداشت، سواد و امید به زندگی
- شاخص توزیع عادلانه درآمد

رشد اقتصادی

- به معنای افزایش تولید است.
- مفهوم کمی دارد. (یعنی به افزایش مقدار و اندازه یک چیز اشاره می‌کند).
- اگر در جامعه‌ای میزان واقعی تولید در دوره‌ای معین نسبت به دوره قبل افزایش یابد، می‌گوییم در آن جامعه رشد صورت گرفته است.

گاهی افزایش شاخص رشد یک کشور معادل افزایش درآمد آن در نظر گرفته می‌شود.

افزایش در منابع منشأ (علت) رشد اقتصادی

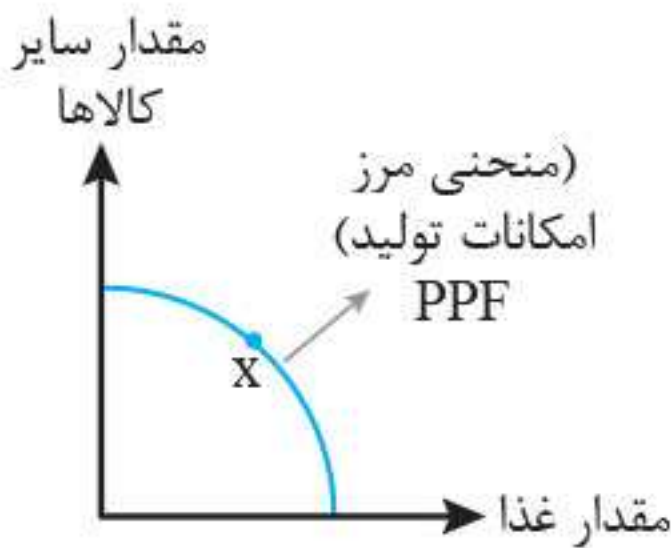
- افزایش جمعیت (منابع انسانی) ← عرضه نیروی کار بیشتر
- افزایش سرمایه فیزیکی (سرمایه) ← افزایش تولید
- آموزش (منابع انسانی) ← افزایش نیروی انسانی متخصص
- منابع بیشتر ← تولید بیشتر کالا و خدمات

بررسی رشد با الگوی مرز امکانات تولید

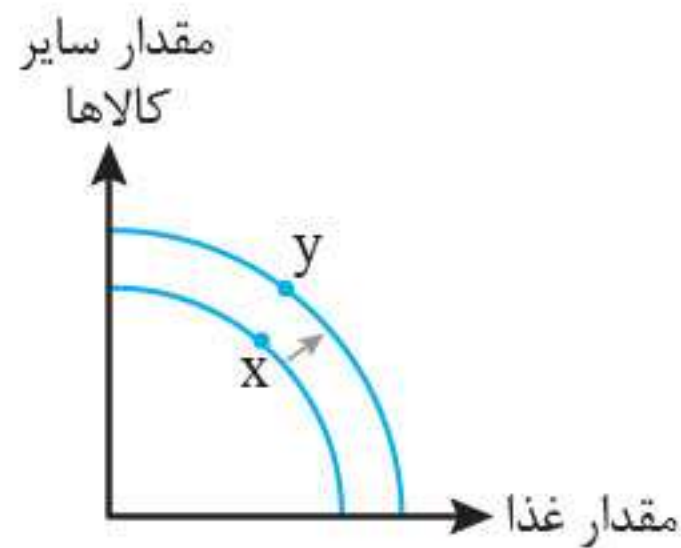
- از الگوی مرز امکانات تولید برای نشان دادن تأثیرات رشد اقتصادی می‌توان استفاده کرد.

به نمودار زیر توجه کنید:

منحنی مرز امکانات تولید
قبل از رشد اقتصادی

منحنی مرز امکانات تولید
بعد از رشد اقتصادی

◀ منحنی مرز امکانات تولید قبل از رشد اقتصادی

نقطه X تولید مقدار معینی از کالا و خدمات را بر روی نمودار نشان می‌دهد.

این نقطه از تمام منابع و امکانات موجود در پی تولید بهره برده است. با استفاده از منابع و امکانات بیشتر می‌تواند تولید خود را افزایش دهد.

◀ منحنی مرز امکانات تولید بعد از رشد اقتصادی

نقطه Y تولید مقدار بیشتری از غذا و سایر کالا و خدمات را نشان می‌دهد.

با افزایش منابع و امکانات میزان تولید افزایش می‌یابد. منحنی به سمت راست - بالا جابه‌جا می‌شود.

• با صرفه‌جویی، سرمایه‌گذاری بیشتری انجام می‌شود و با گذشت زمان ظرفیت تولیدی افزایش می‌یابد.

• رشد اقتصادی به کشور امکان می‌دهد تا غذا و کالاهای دیگر بیشتری را تولید و مصرف کند.

رشد اقتصادی و هزینه فرصت

رشد اقتصادی یک هدف مشترک است زیرا:

کشور را قادر می‌سازد کالاها و خدمات بیشتری تولید کند.
گام مؤثری برای تأمین نیازها و خواسته‌های شهروندان خود بردارد.

با رشد اقتصادی کشور از هر چیزی مقدار بیشتری تولید می‌کند.

هر کشوری برای لذت بردن از مواهب رشد اقتصادی باید چیزهایی را در زمان حال در اقتصاد فدا کند.

منابعی که می‌توانست برای ساخت کالاهای مصرفی در زمان حال استفاده شود، برای ساختن انواع سرمایه‌ها و توسعه روش‌های تولید بهتر برای آینده مصرف شده است.

هزینه فرصت

محاسبه و اندازه‌گیری رشد اقتصادی

رشد

افزایش تولید است. ← به معنای

اقتصاددانان برای اندازه‌گیری رشد، به میزان رشد تولیدات یک کشور در طول سال می‌نگرند.

شاخص‌های سنجش میزان تولید (رشد)

درآمد داخلی

مجموع درآمدهایی که در طول سال برای کشور به دست می‌آید.

تولید ناخالص داخلی (GDP)

ارزش پولی همه کالاها و خدمات نهایی تولیدشده در داخل مرزهای یک کشور در طول یک سال است.

کلیدواژه‌های مهم در تعریف تولید ناخالص داخلی

کلیدواژه	توضیحات
ارزش پولی	<ul style="list-style-type: none"> • برای اندازه‌گیری تولید در هر کشور، به یک واحد مشترک نیاز است. • آن واحد مشترک پول داخلی هر کشور است. • صرف‌نظر از ابعاد، اندازه و وزن، هر کالا با ارزشی که در بازار دارد، در محاسبه مقدار تولید لحاظ خواهد شد. (صرف‌نظر از ابعاد، اندازه، وزن و...)
کالا و خدمات	<p>تولید شامل تولید کالا و تولید خدمات است که در محاسبه لحاظ می‌شود.</p> <p>مثال: خدمات لوله‌کشی، خدمات معاینه پزشکی و...</p>
تولید نهایی	<p>فقط کالا و خدمات نهایی را در نظر می‌گیریم، نه محصولات واسطه‌ای را چرا که کالاها و خدمات واسطه‌ای همگی در تولیدات نهایی محاسبه شده‌اند؛ اگر آن‌ها را جداگانه محاسبه کنیم، دچار خطای محاسبه مجدد می‌شویم.</p>
داخل مرزهای یک کشور	<ul style="list-style-type: none"> • تولیداتی را که در داخل مرزهای یک کشور تولید می‌شود، اندازه می‌گیریم؛ صرف‌نظر از اینکه چه شهروندی آن را تولید کرده است. • تولید ناخالص داخلی ایران: جمع تمام تولیداتی است که شرکت‌ها و افرادی که در ایران فعالیت می‌کنند، آن‌ها را تولید کرده‌اند، حتی اگر بخشی از این تولید متعلق به خارجی‌ها باشد.
در یک سال	<ul style="list-style-type: none"> • تنها شامل کالاهای نهایی و خدمات تولیدشده در یک سال تقویمی از اول فروردین تا پایان اسفند است. • این مقدار شامل فروش اقلام باقی‌مانده از سال قبل نمی‌شود؛ یعنی چیزهایی که در یک سال ساخته می‌شود و در سال بعد فروخته می‌شود.

تولید ناخالص داخلی سرانه

سرانه

تعریف: سهم متوسط هر فرد در میزان تولید یا درآمد آن جامعه است.

محاسبه: تقسیم تولید ناخالص داخلی به کل جمعیت یک کشور

فرمول:

$$\text{تولید ناخالص داخلی سرانه} = \frac{\text{تولید ناخالص داخلی}}{\text{جمعیت کشور}}$$

◀ مواردی که در تولید ناخالص داخلی محاسبه نمی‌شود:

۱ کار بدون دستمزد

کارها و خدماتی که پولی برای آنها ردوبدل نمی‌شود، حتی اگر ارزش بالایی داشته باشد.

مثال: ۱ کارهایی که در خانه انجام می‌شود. ۲ خدماتی که در خیریه‌ها به صورت داوطلبانه ارائه می‌شود.

۲ خرید و فروش کالاهای دست دوم

این کالاها زمانی که برای اولین بار تولید و فروخته شده‌اند، به حساب آمده‌اند.

مثال: خودرو، مبلمان و خانه

۳ تولیدات اقتصاد زیرزمینی غیرقانونی و قاچاق

کالاهای غیرقانونی در تولید ناخالص داخلی لحاظ نمی‌شود؛ زیرا: ۱ اطلاعات دقیقی از آنها در دست نیست. ۲ عملاً محاسبه آنها مشروعیت بخشی به این گونه فعالیت‌هاست. **مثال:** اجناسی که در مترو می‌خریم.

🕒 **تست: حالت اول:** در یک جامعه فرضی در مدت یک سال کالاهای

زیر تولید شده است. با توجه به ارزش کالاهای مذکور و سایر داده‌ها

تولید ناخالص داخلی برابر است با: (خارج ۹۰ - با تغییر)

ارزش ماشین‌آلات	۳,۶۰۰,۰۰۰,۰۰۰ ریال
ارزش پوشاک	۸۱,۰۰۰,۰۰۰ ریال
ارزش مواد غذایی	۱۸۰,۰۰۰,۰۰۰ ریال
خدمات ارائه‌شده	$\frac{1}{9}$ ارزش پوشاک

(۲) ۳۷۷۰

(۱) ۳۸۷۰

(۴) ۳۷۸۰

(۳) ۳۸۸۰

پاسخ گزینه ۱

از آنجایی که همه اعداد به میلیون ریال هستند، می‌توانیم برای راحتی محاسبه، ۶ صفر آن‌ها را برداریم. ابتدا ارزش خدمات را محاسبه می‌کنیم:

$$\text{میلیون ریال } ۹ = ۸۱ \times \frac{1}{9} = \text{ارزش پوشاک} \times \frac{1}{9} = \text{خدمات ارائه‌شده}$$

در مرحله بعد تولید ناخالص داخلی را محاسبه می‌کنیم (برای این کار ارزش تمام تولیدات کالا و خدمات را با هم جمع می‌کنیم):

$$\text{ارزش پوشاک} + \text{ارزش ماشین‌آلات} = \text{تولید ناخالص داخلی}$$

$$\text{خدمات ارائه‌شده} + \text{ارزش مواد غذایی} +$$

$$\text{میلیون ریال } ۳۸۷۰ = ۳۶۰۰ + ۸۱ + ۱۸۰ + ۹ = \text{تولید ناخالص داخلی}$$

🔗 **تست:** با توجه به اطلاعات مندرج در جدول زیر:

(سراسری ۹۹ - با تغییر)

الف) تولید ناخالص داخلی

ب) تولید ناخالص داخلی سرانه در این جامعه چقدر است؟

۱	استهلاک سرمایه ثابت	$\frac{1}{3}$ تولید ناخالص داخلی GDP
۲	تولید ۳۰ دستگاه ماشین آلات نساجی به ارزش	۴۸۰ میلیون ریال
۳	ارزش مواد غذایی	۶۰ درصد ارزش تولیدات در بخش صنعت
۴	ارزش کالاهای واسطه‌ای و مواد اولیه به کاررفته در بخش صنعت و مواد غذایی	۲۴۰ میلیون ریال
۵	ارزش خدمات ارائه شده به وسیله بخش خصوصی	۵۰٪ مجموع ارزش بخش صنعت و مواد غذایی
۶	تعداد جمعیت	۲۰ میلیون نفر

۱) الف) ۱,۲۵۱ (ب) ۳۸/۴ ۲) الف) ۱,۲۵۱ (ب) ۵۶/۸

۳) الف) ۱,۱۵۲ (ب) ۵۷/۶ ۴) الف) ۱,۱۵۲ (ب) ۳۴/۸

پاسخ گزینه ۳

الف) طبق تعریف تولید ناخالص داخلی برای محاسبه آن تنها داده ردیف‌های ۲، ۳ و ۵ جدول را محاسبه می‌کنیم:

$$\text{ردیف (۲)} = ۴۸۰ \text{ میلیون ریال}$$

$$\text{ردیف (۳)} = \frac{۶۰}{۱۰۰} \times (\text{ارزش تولیدات بخش صنعتی})$$

ردیف (۲)

$$\text{میلیون ریال} = \frac{۶۰}{۱۰۰} \times (۴۸۰) = ۲۸۸$$

$$\text{ردیف (۵)} = \frac{۵۰}{۱۰۰} \times (\text{مجموع ارزش بخش صنعت و مواد غذایی})$$

ردیف (۲) + ردیف (۳)

$$\text{میلیون ریال} = \frac{۵۰}{۱۰۰} \times (۲۸۸ + ۴۸۰) = ۳۸۴$$

$$\text{ردیف (۵)} + \text{ردیف (۳)} + \text{ردیف (۲)} = \text{تولید ناخالص داخلی}$$

$$\text{میلیون ریال} = ۴۸۰ + ۲۸۸ + ۳۸۴ = ۱,۱۵۲$$

تولید ناخالص

$$\text{ردیف (ب)} = \frac{\text{تولید ناخالص داخلی}}{\text{جمعیت کشور}} = \frac{۱۱۵۲}{۲۰} = ۵۷/۶ \text{ ریال}$$

برای محاسبه تولید ناخالص داخلی سرانه از فرمول زیر استفاده می‌کنیم:

$$\text{تولید ناخالص داخلی سرانه} = \frac{\text{تولید ناخالص داخلی}}{\text{جمعیت کل}}$$

$$\frac{۱/۱۵۲}{۲۰} = ۵۷/۶ \text{ میلیون ریال}$$

حالت دوم: اگر تولید ناخالص داخلی یک کشور در طول یک سال

۶۵۰ میلیارد ریال و تولید ناخالص داخلی سرانه ۵۰۰,۰۰۰ ریال باشد،

جمعیت این کشور چند نفر است؟

پاسخ

$$\text{تولید ناخالص داخلی} = \frac{\text{تولید ناخالص داخلی}}{\text{کل جمعیت}}$$

$$\text{کل جمعیت} = \frac{۶۵۰,۰۰۰,۰۰۰,۰۰۰}{۵۰۰,۰۰۰} = ۱,۳۰۰,۰۰۰$$

حالت سوم: اگر تولید ناخالص داخلی سرانه یک کشور در طول یک سال ۴ میلیون ریال باشد و کشور دارای ۲ میلیون نفر جمعیت باشد، در این صورت تولید ناخالص داخلی چقدر است؟

پاسخ

$$\text{تولید ناخالص داخلی سرانه} \times \text{کل جمعیت} = \text{تولید ناخالص داخلی}$$

$$۴,۰۰۰,۰۰۰ \times ۲,۰۰۰,۰۰۰ = ۸,۰۰۰,۰۰۰,۰۰۰,۰۰۰$$

درآمد (تولید) داخلی سرانه

درآمد داخلی، مجموع درآمدهایی بود که در طول (یک) سال برای کشور به دست می‌آید.
این درآمدها شامل:

- حقوق‌بگیران
- صاحبان سرمایه
- صاحبان املاک و مستغلات
- صاحبان مشاغل آزاد
- سود شرکت‌ها و مؤسسه‌ها

با تقسیم درآمد داخلی به جمعیت کشور، درآمد سرانه به دست می‌آید.

$$\text{درآمد سرانه} = \frac{\text{درآمد داخلی}}{\text{جمعیت کشور}}$$

فرمول:

مثال: جدول زیر مبین اقلام مختلف درآمدی است که در طول یک سال نصیب اعضای یک جامعه فرضی شده است و جمعیت کل جامعه ۷۵ میلیون نفر می باشد. در این صورت:

الف) درآمد داخلی این جامعه کدام است؟

ب) درآمد داخلی سرانه آن چقدر است؟

ج) معنا و مفهوم سرانه چیست؟

ردیف	اقلام درآمدی	ارزش
۱	درآمد حقوق بگیران	$\frac{1}{4}$ سود شرکتها و مؤسسات
۲	درآمد صاحبان املاک و مستغلات	$\frac{2}{5}$ درآمد صاحبان سرمایه
۳	درآمد صاحبان مشاغل آزاد	۲۴۹,۳۹۶,۲۰۰ ریال
۴	دستمزدها	$\frac{1}{3}$ درآمد صاحبان املاک و مستغلات
۵	درآمد صاحبان سرمایه	۶۸۴,۲۲۵,۰۰۰ ریال
۶	سود شرکتها و مؤسسات	۶۹۸,۹۵۸,۰۰۰ ریال

(۱) الف) (۲,۲۳۹,۱۷۲,۲۰۰ ب) $\frac{29}{86}$ ج) سهم متوسط هر فرد جامعه در میزان درآمد آن جامعه

(۲) الف) (۲,۲۳۹,۱۷۲,۲۰۰ ب) $\frac{28}{96}$ ج) سهم متوسط هر فرد جامعه در میزان درآمد آن جامعه

۳) الف) $(2,172,238,700)$ ب) $(28/96)$ ج) سهم متوسط هر فرد جامعه در میزان درآمد، تولید آن جامعه

۴) الف) $(2,172,238,700)$ ب) $(29/86)$ ج) سهم متوسط هر فرد جامعه در میزان درآمد و تولید آن جامعه

پاسخ گزینه ۳

الف) درآمد داخلی، مجموع درآمدهایی است که در طول سال برای کشور به دست می‌آید.

$$\text{ریال} = \frac{1}{4} \times 698,958,000 = 174,739,500$$

$$\text{درآمد صاحبان املاک و مستغلات} = \frac{2}{5} \times 684,225,000$$

$$= 273,690,000 \text{ ریال}$$

$$\text{ریال دستمزدها} = \frac{1}{3} \times 273,690,000 = 91,230,000$$

درآمد صاحبان املاک و مستغلات + درآمد حقوق بگیران = درآمد داخلی

درآمد صاحبان سرمایه + دستمزدها + درآمد صاحبان مشاغل آزاد +

سود شرکت‌ها و مؤسسات +

$$\text{درآمد داخلی} = 174,739,500 + 273,690,000 + 249,396,200$$

$$\text{ریال} = 91,230,000 + 684,225,000 + 698,958,000 = 2,172,238,700$$

ب) محاسبه درآمد سرانه:

$$\text{درآمد (تولید) داخلی} = \frac{\text{درآمد (تولید) سرانه}}{\text{کل جمعیت}}$$

$$\text{ریال} = \frac{2,172,238,700}{75,000,000} = 28,96$$

با این جواب می‌توانیم گزینه‌های «۱» و «۴» را حذف کنیم.

ج) سرانه: سهم متوسط هر فرد در میزان تولید یا درآمد آن جامعه

تولید ناخالص داخلی اسمی و واقعی

اندازه‌گیری تولید ناخالص داخلی (GDP)

مهم‌ترین دلیل اندازه‌گیری: نظارت بر تغییرات تولید در طول زمان
 مشکل اندازه‌گیری: تغییر مداوم کالا و خدمات
 راهکار: قیمت‌های محاسباتی در سال پایه، ثابت فرض شود.
محاسبه:

تولید ناخالص داخلی اسمی: محاسبه بر مبنای قیمت‌های سال جاری
 تولید ناخالص داخلی واقعی: محاسبه بر مبنای قیمت‌های سال پایه (قیمت ثابت)

محاسبه تولید ناخالص داخلی و نرخ رشد آن

مثال: اگر میزان تولید سه سال متوالی به ترتیب سال اول ۴۰۰۰، سال دوم ۴۸۴۰ و سال سوم ۵۹۶۰ میلیارد ریال باشد، با انتخاب سال اول به عنوان سال پایه، میزان «تولید کل» جامعه در سه سال موردنظر بر حسب قیمت‌های سال اول (سال پایه) به ۴۰۰۰، ۴۲۳۰ و ۴۸۶۰ تغییر می‌یابد.

بر اساس این محاسبات، افزایش قیمت در سال دوم و سوم و افزایش مقدار تولید در سال دوم و سوم چقدر است؟

پاسخ گام اول: اعداد مربوط به ارزش تولید کل به قیمت جاری و ثابت در هر سه سال را زیر هم می‌آوریم.

سال سوم	سال دوم	سال اول	
۵۹۶۰	۴۸۴۰	۴۰۰۰	سال پایه
۴۸۶۰	۴۲۳۰	۴۰۰۰	سال جاری

گام دوم: برای محاسبه افزایش قیمت در هر سال، اعداد زیر هم را که در ردیف دوم آمده‌اند، از هم کم می‌کنیم:

سال سوم	سال دوم	سال اول	
- ۵۹۶۰	- ۴۸۴۰	۴۰۰۰	سال پایه
<u>۴۸۶۰</u>	<u>۴۲۳۰</u>	۴۰۰۰	سال جاری
۱۱۰۰	۶۱۰		

گام سوم: برای محاسبه افزایش تولید در هر سال، اعداد ردیف دوم را از عدد سال پایه افقی کم می‌کنیم:

سال سوم	سال دوم	سال اول	
۵۹۶۰	۴۸۴۰	۴۰۰۰	سال پایه
۴۸۶۰	۴۲۳۰	۴۰۰۰	سال جاری

منهای = ۲۳۰
منهای = ۸۶۰

نکته: تولیدات کل در سال اول به قیمت ثابت و جاری یکسان است؛ زیرا سال اول، سال پایه در نظر گرفته شده است.

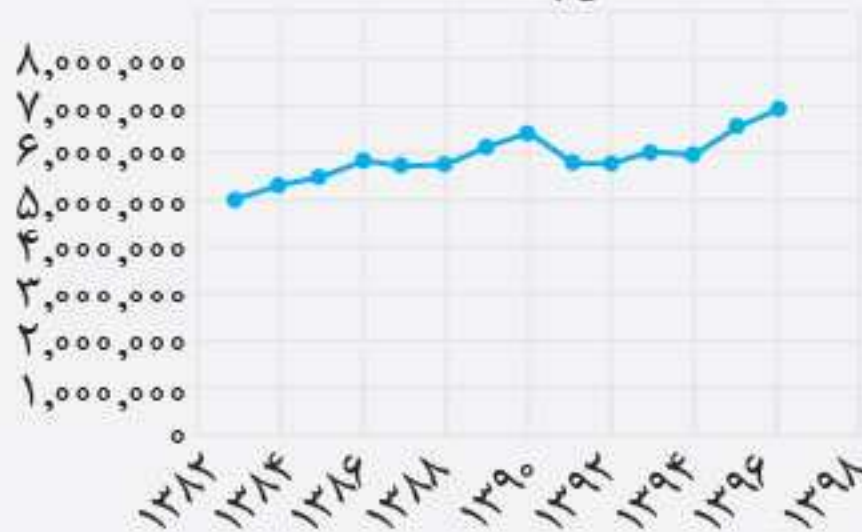
• برای محاسبه تولید ناخالص داخلی اسمی، مجموع ارزش کالاهای تولید شده کشور را در یک سال (بر مبنای قیمت‌های همان سال) محاسبه می‌کنیم.

$$\text{نرخ رشد تولید} = \frac{\text{تولید ناخالص داخلی سال قبل}}{\text{تولید ناخالص داخلی سال جاری}} \times ۱۰۰$$

نکته: معمولاً از نمودارهای رشد تولید ناخالص داخلی برای نشان دادن رشد اقتصادی کشورها استفاده می‌شود.

تولید ناخالص داخلی از سال ۱۳۸۳ تا ۱۳۹۶ به میلیارد ریال
(سال پایه: ۱۳۹۰)

شاخص‌های دیگر اندازه‌گیری پیشرفت اقتصادی

- رشد کشور فقط محدود به رشد کمی نیست؛ بلکه جنبه‌های کیفی نیز دارد.
- پیشرفت در زمینه رشد ثروت، لزوماً به پیشرفت در زمینه توزیع ثروت تولیدشده منتهی نخواهد شد.
- بسیاری از کشورهایی که دارای رشد درآمدی بالا هستند، گرفتار نابرابری درآمدی‌اند. **مثال:** چین و آمریکا

شاخص دهک‌ها

یکی از شاخص‌های سنجش وضعیت توزیع درآمد است. به منظور نشان دادن پیشرفت‌هایی در زمینه عدالت اقتصادی استفاده می‌شود. برای محاسبه این شاخص:

- مردم کشور به ۱۰ گروه جمعیتی مساوی تقسیم می‌شوند.
- در این گروه‌ها سطح درآمد از کمترین به بیشترین مرتب می‌شوند.

جدول توزیع درآمد در ایران در سال ۱۳۹۱

کمترین سهم از درآمد ملی
۱۰ درصد اولیه جمعیت

سهام دهک اول	۳ درصد
سهام دهک دوم	۴ درصد
سهام دهک سوم	۵ درصد
سهام دهک چهارم	۶ درصد
سهام دهک پنجم	۷ درصد
سهام دهک ششم	۸ درصد
سهام دهک هفتم	۱۰ درصد
سهام دهک هشتم	۱۲ درصد
سهام دهک نهم	۱۶ درصد
سهام دهک دهم	۲۹ درصد
۱۰۰ درصد جمعیت کشور	۱۰۰ درصد درآمد ملی

بیشترین سهم از درآمد ملی
۱۰ درصد آخر جمعیت

توجه: آمارهای مربوط به سهم دهک‌ها در جامعه، چگونگی توزیع درآمد را نشان می‌دهد.

جمعیت تمام دهک‌ها با هم برابر است و تفاوت آن‌ها مربوط به سهمشان از درآمد ملی است، نه تعداد افراد هر دهک.

وضعیت توزیع درآمد

- از محاسبه نسبت دهک دهم به دهک اول، شاخصی برای مقایسه وضعیت توزیع درآمد به دست می آید.

فرمول اصلی:

$$\text{شاخص وضعیت توزیع درآمد} = \frac{\text{سهم دهک دهم}}{\text{سهم دهک اول}}$$

فرمول های فرعی:

۱. زمانی که ۲۰ درصد بالای درآمد با ۲۰ درصد پایین درآمد سنجیده می شود.

$$\frac{\text{سهم دهک نهم} + \text{سهم دهک دهم}}{\text{سهم دهک اول} + \text{سهم دهک دوم}} = \frac{۲۰\% \text{ بالای درآمد}}{۲۰\% \text{ پایین درآمد}}$$

۲. زمانی که ۱۰ درصد بالای درآمد با ۴۰ درصد پایین سنجیده می شود.

$$\frac{۱۰\% \text{ بالای درآمدی}}{۴۰\% \text{ پایین درآمدی}} = \frac{\text{سهم دهک دهم}}{\text{سهم دهک های اول} + \text{دوم} + \text{سوم} + \text{چهارم}}$$

- هرچه نسبت دهک دهم به دهک اول بیشتر باشد ← توزیع درآمد در آن جامعه نامناسب تر و ناعادلانه تر است.
- گاهی درآمدها قابل ثبت نیست؛ به همین دلیل ← اقتصاددانان به جای اختلاف درآمدی، اختلاف هزینه ای را محاسبه می کنند. در این صورت هزینه خانوار نماینده درآمد آن است.

تحلیل نمودار زیر:

در سال ۸۰: ۱۰ درصد ثروتمندان، ۱۴ برابر ۱۰ درصد فقرا درآمد داشتند.
 در سال ۹۰: ۱۰ درصد ثروتمندان، ۱۲ برابر ۱۰ درصد فقرا درآمد داشتند.
 در سال ۹۶: ۱۰ درصد ثروتمندان، ۱۴ برابر ۱۰ درصد فقرا درآمد داشتند.

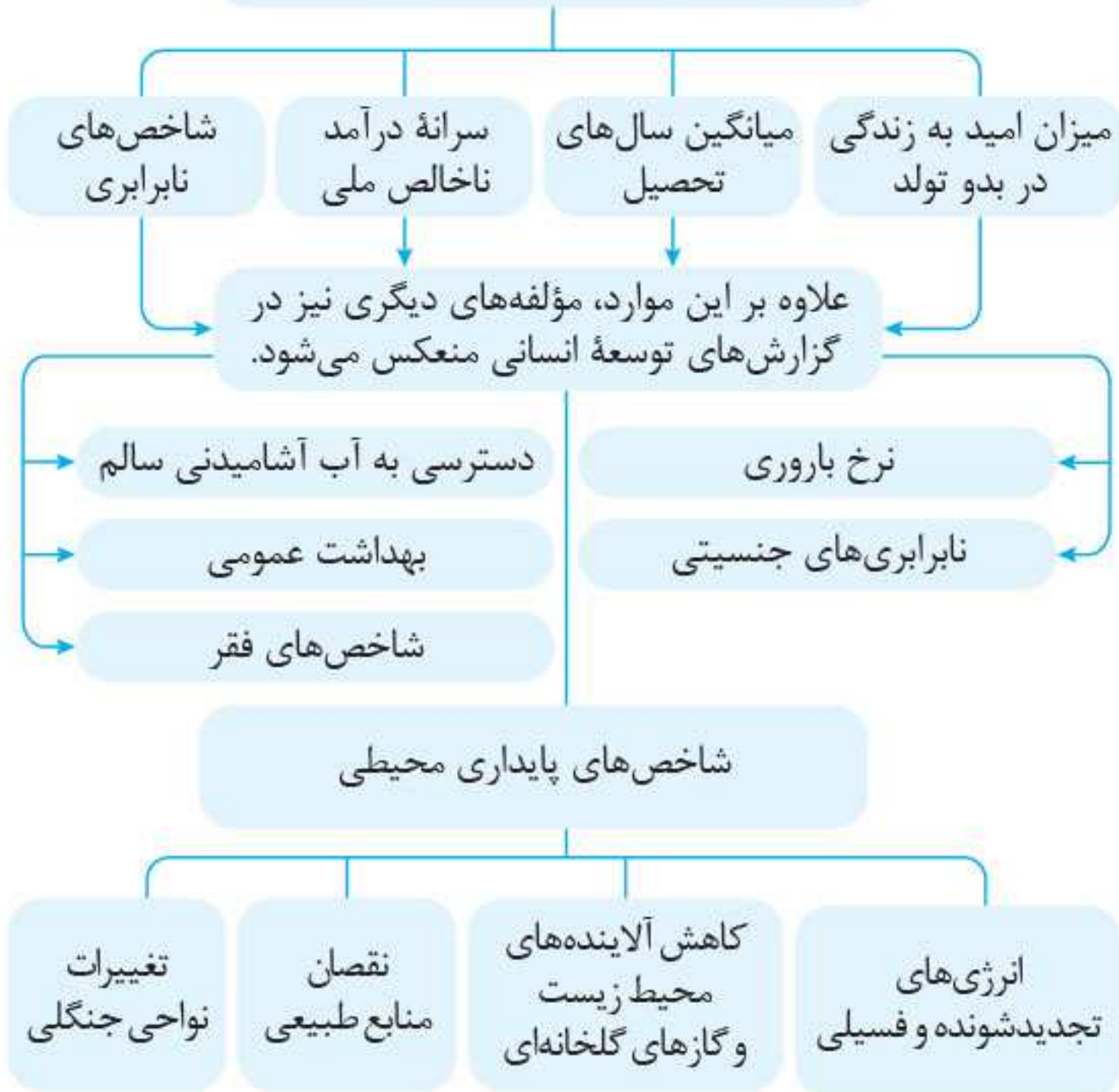

سهم ثروتمندترین دهک به فقیرترین دهک از سال ۱۳۸۰ تا ۱۳۹۶

شاخص توسعه انسانی (HDI)

از شاخص‌های رایج جهانی برای اندازه‌گیری پیشرفت‌های اقتصادی کشورهای گوناگون است.
 تصویر کامل‌تر و بهتری از پیشرفت اقتصادی یک کشور ارائه می‌دهد؛ زیرا ترکیبی است از:
 معیار اندازه‌گیری رشد \leftarrow یعنی رشد تولید ناخالص داخلی
 معیارهای اندازه‌گیری نابرابری درآمدی
 شاخص‌هایی نظیر امید به زندگی، میزان سواد و بهداشت
 جایگاه ایران در گزارش توسعه انسانی
 رتبه ۶۵
 جزء کشورهای با توسعه‌یافتگی بالا

مؤلفه‌های تشکیل دهنده شاخص توسعه انسانی

رتبه HDI	درآمد ناخالص ملی سرانه (GNI)	میانگین سال‌های تحصیلی	سال‌های تحصیل مورد انتظار	امید به زندگی در بدو تولد	شاخص توسعه انسانی (HDI)	رتبه‌بندی HDI
۲۰۱۷	۲۰۱۸	۲۰۱۸	۲۰۱۸	۲۰۱۸	۲۰۱۸	HDI رتبه‌بندی
۱	۶۸۱/۰۵۹	۱۲/۶	۱۸/۱	۸۲/۳	۰/۹۵۴	۱
۲	۵۹/۳۷۵	۱۳/۴	۱۶/۲	۸۳/۶	۰/۹۴۶	۲
۳	۵۵/۶۶۰	۱۲/۵	۱۸/۸	۸۲/۱	۰/۹۴۲	۳
۴	۴۶/۹۴۶	۱۴/۱	۱۷/۱	۸۱/۲	۰/۹۳۹	۴
۶	۶۰/۲۲۱	۱۲/۰	۱۶/۵	۸۴/۷	۰/۹۳۹	۵
						نروژ
						سوئیس
						ایرلند
						آلمان
						هنگ کنگ
						چین

توسعه انسانی بسیار بالا

رتبه HDI	درآمد ناخالص ملی سرانه (GNI)	میانگین سال‌های تحصیلی	سال‌های تحصیل مورد انتظار	امید به زندگی در بدو تولد	شاخص توسعه انسانی (HDI)	رتبه‌بندی HDI	
۲۰۱۷	۲۰۱۸	۲۰۱۸	۲۰۱۸	۲۰۱۸	۲۰۱۸	رتبه‌بندی HDI	
دلار PPP	سال	سال	سال	سال	ارزش		
۶۵	۱۵/۲۱۸	۱۲/۶	۱۴/۸	۷۵/۸	۰/۷۹۹		۶۳
۶۳	۲۸/۴۹۷	۱۱/۰	۱۳/۰	۷۳/۴	۰/۷۹۹		۶۳
۶۳	۱۸/۱۶۶	۱۰/۰	۱۴/۷	۷۶/۵	۰/۷۹۷		۶۵
۶۶	۲۲/۷۲۴	۰۹/۴	۱۵/۰	۷۴/۹	۰/۷۹۶	۶۶	
توسعه انسانی بالا						جزیره موریس	
						ترینیداد و توباگو	
						ایران	
						صربستان	

بیشتر بدانیم!

عدالت، رشد و پیشرفت متوازن

- جامعه ^{مانند} ← بدن انسان است.
 - منابع و امکانات ^{مانند} ← خونی که در بدن در حال گردش است.
 - رشد ناهماهنگ و ناعادلانه اجزای یک جامعه ← سرطانی شدن سلول‌های بدن و تکثیر غیرمتعادل آن است.
 - سلامت اجتماعی در گرو پیشرفت هماهنگ و متوازن همه اجزای آن است.
- ◀ ویژگی جامعه‌ای که در آن منابع و امکانات، در دست افراد محدودی است:

توزیع ناعادلانه ثروت

ثروت در دست افراد محدود

رشد ثروت با اختلاف و شکاف طبقاتی روبه‌روست

فارابی این جامعه را فاسق می‌نامد.

سرمایه‌داران و سوداگران به فکر منافع خود هستند.

انحصار

فعالیت‌های غیرمولد

زدوبندهای نامشروع

- در نظام سرمایه‌داری جهانی، پشت عنوان آزادی اقتصادی، شاهد انواع بی‌عدالتی‌ها و اختلافات طبقاتی هستیم و این نشانه رشد سرطانی و نامتوازن است.

الگوی پیشرفت اسلامی - ایرانی

- شاخص‌های توسعه انسانی در کنار شاخص‌های رشد تولید، تصویر کاملی از پیشرفت ارائه نمی‌کنند؛ زیرا بعضی از موضوعات را در نظر نمی‌گیرد؛
- ① شاخص‌های مبارزه با فساد ② بهبود فضای کسب و کار ③ رشد علم و فناوری ④ موضوعات محیط زیستی ⑤ پیشرفت‌های فرهنگی - معنوی

۶ تفاوت‌های بومی، محلی و تاریخی و فرهنگی کشورها ۷ تفاوت ارزش‌های اجتماعی - اقتصادی کشورها و آداب و رسوم ۸ تفاوت عدالت اقتصادی و اجتماعی ۹ تفاوت نوع نگاه به زندگی انسان

⚠ توجه: رشد و توسعه، بخشی از پیشرفت کشور ایران است، اما همه آن نیست.

• برخی از کشورها و سازمان‌های بین‌المللی در طول سده‌های گذشته، برای تحمیل الگوها و سبک زندگی غربی از دو فاکتور استفاده کرده‌اند: ۱ شاخص‌های توسعه ۲ نهادهایی که ظاهراً با هدف توسعه اقتصادی به وجود آمده‌اند.

• در ایران هرچند تلاش‌هایی در جهت استقرار نظام اقتصادی اسلام صورت گرفته است، اما متأسفانه همچنان نهادهای سرمایه‌داری در جهت انباشت ثروت در دست عده‌ای محدود و توزیع ناعادلانه آن فعالیت دارند.

• **الگوی بومی:** الگویی است که با شرایط فرهنگی، اقلیمی و تاریخی

(۱) (۲) (۳)

کشور سازگار باشد و بتواند راه روشنی را پیش پای مردم قرار دهد.

🗨 نکته: الگوی پیشرفت اسلامی - ایرانی، آغاز حرکتی مستمر و بلندمدت است برای دستیابی به یک الگوی پیشرفت بومی که با فرهنگ جامعه ایرانی سازگاری داشته باشد.

پرسش‌های چهارگزینه‌ای

۱۴۳. در کدام گزینه مهم‌ترین مؤلفه‌های پیشرفت اقتصادی آمده است؟

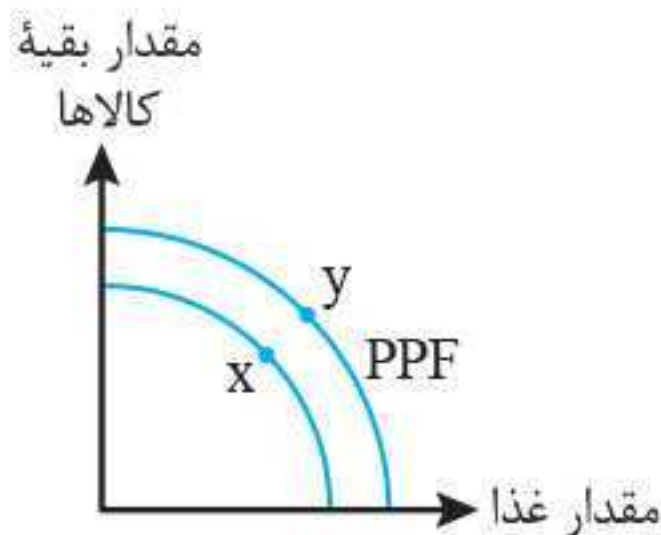
- (۱) رشد اقتصادی - شاخص‌های توسعه انسانی - شاخص توزیع عادلانه درآمد
 - (۲) توسعه اقتصادی - شاخص درآمد سرانه - شاخص توزیع عادلانه درآمد
 - (۳) رشد اقتصادی - درآمد ناخالص ملی - شاخص درآمد سرانه
 - (۴) توسعه اقتصادی - شاخص‌های توسعه انسانی - درآمد ناخالص ملی
۱۴۴. با توجه به مسئله «رشد اقتصادی» به سؤالات زیر پاسخ دهید.

الف) رشد به چه معناست و چه مفهومی را دربردارد؟

ب) کشورها چگونه ظرفیت تولیدی خود را افزایش می‌دهند؟

ج) یک منشأ رشد اقتصادی چیست؟

- (۱) الف) افزایش تولید، مفهوم کیفی ب) استفاده بهینه از عوامل تولید و اعطای وام به همراه معافیت‌های مالیاتی ج) افزایش در منابع
 - (۲) الف) افزایش درآمد، مفهوم کمی ب) سرمایه‌گذاری بیشتر و به کارگیری روش‌های بهتر و فناوری مناسب‌تر ج) افزایش در سرمایه
 - (۳) الف) افزایش تولید، مفهوم کمی ب) سرمایه‌گذاری بیشتر و به کارگیری روش‌های بهتر و فناوری مناسب‌تر ج) افزایش در منابع
 - (۴) الف) افزایش درآمد، مفهوم کیفی ب) استفاده بهینه از عوامل تولید و اعطای وام به همراه معافیت‌های مالیاتی ج) افزایش در سرمایه
۱۴۵. با توجه به نمودار داده‌شده کدام گزینه صحیح است؟

- (۱) رشد اقتصادی منحنی را به سمت چپ - بالا منتقل می کند که نشان دهنده امکان بیشتر تولید در کشور است.
- (۲) اگر با صرفه جویی، سرمایه گذاری بیشتری انجام شود، با گذشت زمان ظرفیت تولیدی توسعه می یابد.
- (۳) هم میزان واردات کشور بیشتر شده است و هم صادرات رشد قابل ملاحظه ای داشته است.
- (۴) با تولیدات بیشتر میزان کارایی افزایش می یابد و کشور به نقطه آرمانی بالای PPF می رسد.

۱۴۶. عبارت «رشد اقتصادی یک هدف مشترک است.» کدام مفهوم را در بر نمی گیرد؟

- (۱) وقتی که اقتصاد رشد می کند، کشور قادر است از هر چیزی مقدار بیشتری تولید کند.
 - (۲) هر کشور برای اینکه از مواهب رشد اقتصادی در آینده لذت ببرد، باید چیزهایی را در زمان حال در اقتصاد فدا کند.
 - (۳) کشور را قادر می سازد کالاها و خدمات بیشتری تولید کند و گام مؤثری برای تأمین نیازها و خواسته های شهروندان خود بردارد.
 - (۴) هر کشوری برای اینکه از مواهب رشد اقتصادی در آینده لذت ببرد، باید چیزهایی را که در زمان حال در اقتصاد دارد، تماماً در راه توسعه استفاده کند.
- ۱۴۷.** کدام یک از فعالیت های زیر در محاسبه تولید ناخالص حساب نمی شود؟

(الف) فعالیت زنان خانه دار

(ب) تعمیر جاروبرقی منزل توسط تعمیر کار

(ج) فعالیت تولیدی زنان در مزرعه ها

(د) نگهداری از پدر بزرگ سالمند

(ه) فروش لوازم التحریر توسط دست فروش در مترو

(و) فعالیت پزشک در بیمارستان

(۱) الف، د، ه (۲) ب، ج، ه (۳) ج، ه، و (۴) الف، ج، و

۱۴۸. مندرجات جدول زیر مربوط به یک جامعه فرضی است. چنانچه مجموع ارزش اقلام: مواد غذایی، پوشاک و ماشین آلات ۱۴۵ میلیارد ریال باشد، در این صورت: (سراسری ۱۴۰۰ - با اندکی تغییر)

۱	هزینه استهلاک	$\frac{1}{4}$ ارزش خدمات ارائه شده
۲	جمعیت کل کشور	۲۵ میلیون نفر
۳	ارزش تولید خارجیان مقیم کشور	۳۳ میلیارد ریال
۴	ارزش تولید مردم کشور که در خارج اقامت دارند	$\frac{1}{3}$ ارزش تولید خارجیان مقیم کشور
۵	ارزش خدمات ارائه شده	۴۴ میلیارد ریال

الف) تولید ناخالص داخلی

ب) تولید ناخالص داخلی سرانه در این جامعه کدام است؟

۱) الف) ۲۱۱ (ب) $\frac{7}{33}$ ۲) الف) ۲۲۲ (ب) $\frac{8}{88}$

۳) الف) ۲۱۱ (ب) $\frac{8}{88}$ ۴) الف) ۲۲۲ (ب) $\frac{7}{33}$

۱۴۹. مندرجات جدول داده شده مربوط به یک جامعه فرضی است. چنانچه مجموع ارزش اقلام: ماشین آلات، پوشاک و مواد غذایی ۱۳۵ میلیارد ریال باشد، در این صورت: (خارج ۱۴۰۰ - با تغییر)

الف) تولید ناخالص داخلی

ب) تولید ناخالص داخلی سرانه در این جامعه کدام است؟

ردیف	جمعیت کل کشور	۵۰ میلیون نفر
۱	ارزش تولید خارجیان مقیم کشور	۱/۵ برابر هزینه استهلاک
۲	هزینه استهلاک	۱۴ میلیارد ریال
۳	ارزش خدمات ارائه شده	$\frac{1}{3}$ ارزش تولید مردم کشور که در خارج اقامت دارند
۴	ارزش تولید مردم کشور که در خارج اقامت دارند	۴۵ میلیارد ریال

(۱) الف (۱۷۱ ب) ۳/۱۴ (۲) الف (۷۱۱ ب) ۳/۴۲

(۳) الف (۱۷۱ ب) ۳/۴۲ (۴) الف (۷۱۱ ب) ۳/۱۴

۱۵۰. جدول داده شده بیانگر اقلام درآمدی است که در طول یک سال نصیب

یک جامعه فرضی شده است. چنانچه جمعیت کل این جامعه ۵۰ میلیون نفر

باشد، در این صورت: (خارج ۹۹ - با تغییر)

الف) درآمد داخلی این جامعه چقدر است؟

ب) درآمد سرانه آن کدام است؟

ج) مفهوم و معنای سرانه چیست؟

قابل توجه: درآمد کارمندان و کارگران موضوع ردیف‌های ۱ و ۶ به تفکیک

محاسبه شده است.

ردیف	اقلام درآمدی	ارزش
۱	درآمد صاحبان املاک و مستغلات	۳۲۸ میلیارد ریال
۲	سود شرکت‌ها و مؤسسات	$\frac{۲}{۳}$ درآمد صاحبان سرمایه
۳	درآمد حقوق‌بگیران	$\frac{۲}{۶}$ مجموع درآمد ردیف‌های ۱ و ۶
۴	درآمد صاحبان سرمایه	۳۴۸ میلیارد ریال
۵	درآمد صاحبان مشاغل آزاد	$\frac{۱}{۳}$ مجموع درآمد ردیف‌های ۴ و ۶
۶	دستمزدها	۲۳۳ میلیارد ریال
۷	جمعیت کل کشور	۵۰ میلیون نفر

- ۱) الف) ۱۵۱۲ (ب) ۳۰/۴۲ (ج) سهم متوسط هر فرد جامعه از میزان درآمد آن جامعه
- ۲) الف) ۱۵۲۱ (ب) ۳۰/۲۴ (ج) سهم متوسط هر فرد جامعه از میزان تولید آن جامعه
- ۳) الف) ۱۵۱۲ (ب) ۳۰/۲۴ (ج) سهم متوسط هر فرد جامعه از میزان تولید و درآمد آن جامعه
- ۴) الف) ۱۵۲۱ (ب) ۳۰/۴۲ (ج) سهم متوسط هر فرد جامعه از میزان درآمد و تولید آن جامعه

۱۵۱. با توجه به مندرجات جدول زیر و همچنین چنانچه مجموع ارزش اقلام: ماشین آلات، پوشاک و مواد غذایی در یک جامعه فرضی ۱۶۵ میلیارد ریال باشد، در این صورت: (خارج ۹۹ - با تغییر)

الف) تولید ناخالص داخلی
ب) تولید ناخالص داخلی سرانه کدام است؟

تولید مردم کشور که در خارج اقامت دارند	به ارزش ۶۵ میلیارد ریال
تولید خارجیان مقیم کشور	به ارزش ۱۵ میلیارد ریال
خدمات ارائه شده	$\frac{۳}{۵}$ ارزش تولید مردم کشور که در خارج اقامت دارند
هزینه استهلاک	$\frac{۲}{۳}$ ارزش تولید خارجیان مقیم کشور
جمعیت کل کشور	۶۵ میلیون نفر

(۱) الف) ۲۱۹ (ب) ۳/۳۶ (۲) الف) ۲۹۱ (ب) ۴/۲۱

(۳) الف) ۲۹۱ (ب) ۴/۱۲ (۴) الف) ۱۹۲ (ب) ۳/۳۶

۱۵۲. مندرجات جدول داده شده بیانگر وضعیت توزیع درآمد در کشور A در سال ۱۹۸۰ میلادی بر اساس شاخص دهک هاست؛ چنانچه: (سراسری ۹۹)

تفاوت سهم دهک اول و چهارم: ۴ درصد
تفاوت سهم دهک دوم و هفتم: ۵/۵ درصد
تفاوت سهم دهک پنجم و نهم: ۷ درصد
تفاوت سهم دهک ششم و دهم: ۱۵ درصد باشد، در این صورت سهم دهک اول، سهم دهک دوم، سهم دهک نهم و سهم دهک دهم به ترتیب چند درصد است؟

سهم دهک اول	؟
سهم دهک دوم	؟
سهم دهک سوم	۶ درصد
سهم دهک چهارم	۷ درصد
سهم دهک پنجم	۸ درصد
سهم دهک ششم	۹ درصد
سهم دهک هفتم	۱۰/۵ درصد
سهم دهک هشتم	۱۲/۵ درصد
سهم دهک نهم	؟
سهم دهک دهم	؟
۱۰۰ درصد جمعیت	۱۰۰ درصد درآمد ملی

۱) سه - پنج - چهارده و نیم - بیست و سه و نیم

۲) سه - پنج - پانزده - بیست و چهار

۳) دو و نیم - شش - پانزده - بیست و سه و نیم

۴) دو و نیم - شش - پانزده - بیست و چهار

۱۵۳. جدول داده شده وضعیت توزیع درآمد مربوط به کشوری را در

طول یک سال نشان می دهد، با توجه به آن: (سراسری ۹۷)

الف) سهم دهک های سوم، ششم و هفتم به ترتیب کدام است؟

ب) سهم «بیست درصد بالا» و سهم «بیست درصد پایین» هر کدام

به ترتیب چقدر است؟

ج) عدد مربوط به شاخص وضعیت توزیع درآمد، کدام است؟

د) کدام عبارت در این رابطه درست است؟

سهم هر گروه (به درصد)	گروه‌های درآمدی
۲	سهم دهک اول
۳	سهم دهک دوم
؟	سهم دهک سوم
۷/۵	سهم دهک چهارم
۱۰	سهم دهک پنجم
؟	سهم دهک ششم
؟	سهم دهک هفتم
۱۲	سهم دهک هشتم
۱۶	سهم دهک نهم
۲۲	سهم دهک دهم
۱۰۰ درصد درآمد ملی	۱۰۰ درصد جمعیت کشور

۱) الف) چهار - یازده و نیم - دوازده (ب) ۵ - ۳۸ (ج) ۱۱ (د) ۵۰٪ درآمد ملی به ۳۰٪ پردرآمد جامعه و ۵۰٪ درآمد ملی به ۷۰٪ دیگر جامعه تعلق می‌گیرد.

۲) الف) پنج - ده و نیم - دوازده (ب) ۳۸ - ۵ (ج) ۱۱ (د) ۵۰٪ درآمد ملی به ۳۰٪ پردرآمد جامعه و ۵۰٪ درآمد ملی به ۷۰٪ دیگر جامعه تعلق می‌گیرد.

۳) الف) شش - ده - یازده و نیم (ب) ۳۸ - ۵ (ج) ۱۰/۵ (د) ۷۰٪ درآمد ملی به ۵۰٪ پردرآمد جامعه و ۳۰٪ درآمد ملی به ۵۰٪ درآمد پایین جامعه تعلق می‌گیرد.

۴) الف) سه و نیم - دوازده - دوازده (ب) ۵ - ۳۸ (ج) ۱۰/۵ (د) ۷۰٪ درآمد ملی به ۵۰٪ پردرآمد جامعه و ۳۰٪ درآمد ملی به ۵۰٪ درآمد پایین جامعه تعلق می‌گیرد.

۱۵۴. اطلاعات مندرج در جدول زیر مربوط به یک کشور فرضی در سه سال پیاپی است. در صورتی که میزان تورم در سال دوم و سال سوم به ترتیب ۳۸۷ و ۱۰۲۰ هزار میلیارد باشد، در این صورت: (سراسری ۹۹)

الف) ارزش تولید کل در سال دوم و سوم کدام است؟
 ب) مقدار افزایش تولید کل در سال دوم و سوم کدام است؟ (سال پایه = سال ۱۳۷۱)

سال	تولید کل	۱۳۷۱	۱۳۷۲	۱۳۷۳
ارزش تولید کل به قیمت اسمی	۳۹۰۰	۵۰۳۴	؟	
ارزش تولید کل به قیمت واقعی	۳۹۰۰	؟	۸۳۹۰	

۱) الف) ۴۶۴۷ - ۹۴۱۰ (ب) ۷۴۷ - ۴۴۹۰

۲) الف) ۵۴۲۱ - ۹۴۱۰ (ب) ۱۵۲۱ - ۴۴۹۰

۳) الف) ۴۶۴۷ - ۷۳۷۰ (ب) ۷۴۷ - ۳۴۷۰

۴) الف) ۵۴۲۱ - ۷۳۷۰ (ب) ۱۵۲۱ - ۳۴۷۰

۱۵۵. میزان تولید کل کشوری در سه سال متوالی به ترتیب سال اول ۱۵۰۰، سال دوم ۱۷۰۰ و سال سوم ۱۸۷۵ هزار میلیارد ریال بوده است. با گزینش سال اول به عنوان سال پایه، میزان تولید کل در سه سال مورد نظر بر حسب قیمت‌های سال پایه به ۱۵۰۰، ۱۶۵۰ و ۱۷۱۰ تغییر یافته است. بر اساس این محاسبات به ترتیب از راست به چپ: (خارج ۹۹)

الف) کدام اعداد مربوط به پدیده تورم در سال دوم و سال سوم در این جامعه است؟

ب) افزایش مقدار تولید در سال دوم و سوم کدام است؟

ج) افزایش قیمت‌ها در سال دوم و سال سوم کدام است؟

- (۱) الف (۵۰ - ۱۶۵) ب (۱۵۰ - ۲۱۰) ج (۵۰ - ۱۶۵)
 (۲) الف (۵۰ - ۱۶۵) ب (۲۱۰ - ۱۵۰) ج (۵۰ - ۱۶۵)
 (۳) الف (۱۶۵ - ۵۰) ب (۱۵۰ - ۲۱۰) ج (۵۰ - ۱۶۵)
 (۴) الف (۱۶۵ - ۵۰) ب (۲۱۰ - ۱۵۰) ج (۵۰ - ۱۶۵)

۱۵۶. کدام گزینه مبین پاسخ درست پرسش‌های زیر است؟

الف) از جمله مؤلفه‌های تشکیل دهنده شاخص توسعه انسانی کدام است؟

ب) الگوی بومی چگونه الگویی است؟

(۱) الف) میانگین سال‌های تحصیل، میزان ثبت نام واجدان شرایط تحصیل در مدارس، درآمد سرانه و تولید ناخالص داخلی ب) الگویی است که با شرایط فرهنگی، اقلیمی و تاریخی کشور سازگار باشد و بتواند راه روشنی را پیش پای مردم قرار دهد.

(۲) الف) میزان امید به زندگی در بدو تولد، میانگین سال‌های تحصیل، سرانه درآمد ناخالص ملی و شاخص‌های نابرابری ب) الگویی است که با شرایط فرهنگی، سیاسی و اقتصادی کشور سازگار باشد و بتواند راه روشنی را پیش پای مردم قرار دهد.

(۳) الف) میانگین سال‌های تحصیل، نرخ مرگومیر نوزادان، تولید داخلی سرانه و نرخ توزیع درآمد ب) الگویی است که با شرایط فرهنگی، سیاسی و اقتصادی کشور سازگار باشد و بتواند راه روشنی را پیش پای مردم قرار دهد.

(۴) الف) میزان امید به زندگی در بدو تولد، میانگین سال‌های تحصیل، سرانه درآمد ناخالص ملی و شاخص‌های نابرابری ب) الگویی است که با شرایط فرهنگی، اقلیمی و تاریخی کشور سازگار باشد و بتواند راه روشنی را پیش پای مردم قرار دهد.

۱۳۹. **گزینه ۲** ایران هم‌زمان با مراحل اولیه انقلاب صنعتی که جوامع اروپایی در مسیر توسعه و پیشرفت‌های سریع قدم برمی‌داشتند، به دلیل وضعیت خاص اجتماعی و سیاسی خود در مسیری نامناسب قرار گرفت و مدت‌ها از توسعه و تحول بازماند.

۱۴۰. **گزینه ۲** در بخش اقتصادی قانون اساسی بر آموزه‌هایی چون؛ اقتصاد مردمی، نفی سلطه بیگانگان و استقلال اقتصادی، حقوق اقتصادی شهروندان و عدالت اقتصادی تأکید شده است.

۱۴۱. **گزینه ۱** استقلال اقتصادی به معنای قطع ارتباط با کشورهای دیگر نیست و هر کشوری برای پیشرفت به تعامل منطقی با کشورهای دیگر نیاز دارد.

۱۴۲. **گزینه ۲** الف) اقتصاد مقاوم محصول خودباوری، تلاش و مجاهدت همه‌جانبه و فراگیر مردمان سخت‌کوشی است که حاضر نیستند زیر سایه بیگانگان زندگی کنند. ب) وابسته نبودن اقتصاد ملی به اقتصادهای بیگانه را می‌توان با نام **استقلال اقتصادی** شناخت. ج) با توجه به سخنان فوکو، **اراده جمعی** اسطوره‌ای سیاسی یا ابزاری نظری است که حقوق‌دانان یا فیلسوفان تلاش می‌کنند به کمک آن‌ها نهادهای اجتماع را تحلیل یا توجیه کنند.

۱۴۳. **گزینه ۱** پیشرفت اقتصادی کشور دارای مؤلفه‌هایی است که می‌توان مهم‌ترین آن‌ها را **رشد اقتصادی**، شاخص‌های توسعه انسانی (نظیر بهداشت، سواد و امید به زندگی) و شاخص توزیع عادلانه درآمد دانست.

۱۴۴. **گزینه ۳** الف) رشد به معنای افزایش تولید است؛ بنابراین مفهوم کمی است. ب) کشورهای معمولاً با سرمایه‌گذاری بیشتر یا به‌کارگیری روش‌های بهتر و فناوری مناسب‌تر، ظرفیت تولیدی خود را افزایش می‌دهند. ج) یک منشأ رشد اقتصادی افزایش در منابع است.

۱۴۵. گزینه «۲» رشد اقتصادی منحنی را به سمت راست - بالامنتقل می کند.
۱۴۶. گزینه «۴» هر کشوری برای اینکه از مواهب رشد اقتصادی در آینده لذت ببرد، باید چیزهایی را در زمان حال در اقتصاد فدا کند.
۱۴۷. گزینه «۱» الف و د) فعالیت زنان در خانه و نگهداری از پدربزرگ سالمند ← کار بدون دستمزد ه) فروش لوازم التحریر توسط دست فروش در مترو ← اقتصاد زیرزمینی و غیرقانونی
۱۴۸. گزینه «۲» الف)

ارزش مواد غذایی، پوشاک و ماشین آلات = تولید ناخالص داخلی
 خدمات + ارزش تولید خارجیان مقیم کشور +
 میلیارد ریال $222 = 145 + 33 + 44$ = تولید ناخالص داخلی

(ب)

$$\text{تولید ناخالص داخلی} = \frac{\text{تولید ناخالص داخلی}}{\text{جمعیت کشور}} = \frac{222,000,000,000}{25,000,000} = 8/88$$

داخلی سرانه

۱۴۹. گزینه «۳» الف)

+ ارزش مواد غذایی، پوشاک و ماشین آلات = تولید ناخالص داخلی
 خدمات + ارزش تولید خارجیان مقیم کشور
 $171 = 21 + 135 + 15$ = تولید ناخالص داخلی

(ب)

$$\text{تولید ناخالص داخلی} = \frac{\text{تولید ناخالص داخلی}}{\text{جمعیت کشور}} = \frac{171}{50 \text{ میلیون}} = 3/42$$

۱۵۰. گزینه «۴» الف)

(درآمد صاحبان سرمایه) $\frac{2}{3}$ = سود شرکت ها یا مؤسسات

$\Rightarrow \frac{2}{3}(348) = 232$ میلیارد ریال

(مجموع درآمد ردیف های ۱ و ۶) $\times \frac{2}{6}$ = درآمد حقوق بگیران

$$\Rightarrow \frac{2}{6}(328 + 233) = 187 \text{ میلیارد ریال}$$

(مجموع ردیف‌های ۴ و ۶) = درآمد صاحبان مشاغل آزاد

$$\Rightarrow \frac{1}{3}(348 + 233) \approx 193/6 \text{ میلیارد ریال}$$

$$\text{درآمد داخلی} = 328 + 232 + 187 + 348 + 193 + 233$$

$$= 1521 \text{ میلیارد ریال}$$

$$\text{درآمد داخلی سرانه} = \frac{\text{درآمد داخلی}}{\text{جمعیت کشور}} = \frac{1521 \text{ میلیارد}}{50 \text{ میلیون}} \quad (\text{ب})$$

$$= 30/42 \text{ میلیارد ریال}$$

(ج) درآمد سرانه: سهم متوسط هر فرد جامعه در میزان تولید یا درآمد آن جامعه

۱۵۱. گزینه «۱»

$$\text{الف)} \quad \text{میلیارد ریال} = 39 = \frac{3}{5} \times 65 = \text{ارزش خدمات ارائه شده}$$

ارزش خدمات + ارزش پوشاک + ارزش ماشین آلات = تولید ناخالص داخلی
ارزش تولید خارجیان مقیم کشور +

$$\text{میلیارد ریال} = 219 = 165 + 39 + 15 = \text{تولید ناخالص داخلی}$$

(ب)

$$\text{تولید ناخالص داخلی} = \frac{\text{تولید ناخالص داخلی}}{\text{جمعیت}} = \frac{219 \text{ میلیارد}}{65 \text{ میلیارد}} = 3/36$$

داخلی سرانه

۱۵۲. گزینه «۲»

$$4 = \text{دهک اول} - \text{دهک چهارم}$$

$$3 = x \Rightarrow 7 - x = 4 = \text{دهک اول}$$

$$5/5 = \text{دهک دوم} - \text{دهک هفتم}$$

$$5 = x \Rightarrow 10/5 - x = 5/5 = \text{دهک دوم}$$

$$7 = \text{دهک پنجم} - \text{دهک نهم}$$

$$\text{دهک نهم} = x - 8 = 7 \Rightarrow x = 15$$

$$15 = \text{دهک ششم} - \text{دهک دهم}$$

$$\text{دهک دهم} = x - 9 = 15 \Rightarrow x = 24$$

۱۵۳. گزینه «۲» الف) قسمت اول تمام گزینه‌ها می‌تواند درست باشد.

$$22 + 16 = 38$$

$$2 + 3 = 5$$

$$\frac{22}{2} = 11$$

ب) سهم ۲۰٪ بالای درآمدی

ج) سهم ۲۰٪ پایین درآمدی

د) شاخص توزیع درآمد

$$50 = 12 + 22 + 16 = \text{درآمد } 30\% \text{ بالای درآمد}$$

$$50 = 100\% - 50\% = \text{پایین درآمد}$$

۱۵۴. گزینه «۱»

الف)

ارزش تولید کل در _ ارزش تولید کل در = میزان تورم

سال سوم به قیمت واقعی سال دوم به قیمت اسمی در سال دوم

$$387 = 5034 - x$$

$$x = 5034 - 387 = 4647$$

ارزش تولید کل در _ ارزش تولید کل در = میزان تورم

سال سوم به قیمت واقعی سال سوم به قیمت اسمی در سال سوم

$$1020 = x - 8390$$

$$x = 8390 + 1020 = 9410$$

ب)

ارزش تولید کل _ ارزش تولید کل در = مقدار افزایش تولید

در سال پایه سال دوم به قیمت واقعی در سال دوم

$$747 = 4647 - 3900 = \text{مقدار افزایش تولید (رشد) در سال دوم}$$

ارزش تولید کل - ارزش تولید کل در = مقدار افزایش تولید
در سال پایه سال سوم به قیمت واقعی در سال سوم

$$۴۴۹۰ = ۸۳۹۰ - ۳۹۰۰ = \text{مقدار افزایش تولید (رشد) در سال سوم}$$

۱۵۵. گزینه «۱»

الف) از همان فرمول سؤال قبل استفاده می‌کنیم.

$$\text{هزار میلیارد ریال } ۵۰ = ۱۷۰۰ - ۱۶۵۰ = \text{تورم در سال دوم}$$

$$\text{هزار میلیارد ریال } ۱۶۵ = ۱۸۷۵ - ۱۷۱۰ = \text{تورم در سال سوم}$$

حذف گزینه‌های «۳» و «۴»

(ب)

$$\text{هزار میلیارد ریال } ۱۵۰ = ۱۶۵۰ - ۱۵۰۰ =$$

$$\text{هزار میلیارد ریال } ۲۱۰ = ۱۷۱۰ - ۱۵۰۰ =$$

۱۵۶. گزینه «۴» الف) مؤلفه‌هایی نظیر میزان امید به زندگی در بدو تولد، میانگین سال‌های تحصیل، سرانه درآمد ناخالص ملی و شاخص‌های نابرابری تشکیل‌دهنده شاخص توسعه انسانی است. ب) الگوی بومی، الگویی است که با شرایط فرهنگی، اقلیمی و تاریخی کشور سازگار شد تا بتواند راه روشنی را پیش پای مردم قرار دهد.

۱۵۷. گزینه «۲» به‌طور کلی در اقتصاد زندگی سه اتفاق مهم می‌افتد: دخل، حفظ و خرج. دخل یا کسب درآمد شامل فعالیت‌هایی می‌شود که بیشتر افراد برای درآمدزایی و پول درآوردن انجام می‌دهند. خرج کردن مربوط به حوزه برنامه‌ریزی مخارج و شیوه‌های مصرف است. حفظ و رشد درآمد شامل فعالیت‌هایی نظیر پس‌انداز و سرمایه‌گذاری است.